

Adaletle Hükmeden ve Adaletle Yönetilen Toplum

Prof.Dr. Ahmet Ağrakça

Hız. Aişe'den bize intikal eden bilgilere göre: " Mekke fethi günlerinde Mahzumoğulları ileri gelenlerinden bir kadın hırsızlık yapmıştı. Bu kadının ceza alacak olması Kureyşlilerin ağırına gitmişti. Bunun üzerine: "Bu kadının ceza almadan affedilmesi için kim Rasulallah'a onun bu durumunu arz edebilir?" diyorlardı. Kesin olarak işlendiği bilinen bir suçta kim şefaatchi olmaya kalkışabilirdi...Hiç kimse Rasulallah'a söylemeye cesaret edemiyordu. Bu kişinin ancak Rasulallah'ın çok sevdiği Üsâme İbn Zeyd olabileceğini söylediler. Nihayet Üsâme İbn Zeyd cesaretle durumu Hz. Peygamber'e arz etti. Bunun üzerine Rasulallah: "*Hududullahtan bir haddin düşürülmesi için şefaatchi mi ediyorsunuz?*" buyurdu. Sonra kalkıp bir ashaba bir konuşma yaparak şöyle dedi: "*Sizden öncekilerin helâk olmalarının başlıca sebebi, halkın ileri gelenlerinden biri hırsızlık yaptığında ona hadd uygulayıp ceza vermemeleri, zayıflarından biri hırsızlık yaptığında ise haddi uygulayıp ona ceza vermeleri olmuştur. Allah'a yemin ederim ki, Muhammed'in kızı Fatıma o hırsızlığı yapmış olsaydı onun da elini keserdim*" (Buhari, Ehâdisü'l-Enbiyâ 57; Hudud 13; Müslim, Hudud 2).

İslâm, biz Müslümanlardan her zaman ve her şartta adaletle davranmamızı ve âdil olmamızı ister. İslâm'ın diğer ilahî kaynaklı muharref dinlerden en önemli farkı, saf bir tevhide öngörmesi, bizzat Allah (cc) tarafından koruma altına alınmış olması ve dünyadaki sosyal hayatı düzenleyen kanun ve kurallar koymuş olmasıdır. Rabbimiz sosyal ve idarî hayatı düzenleyen bu kanun ve kuralları koymakla kalmamış, Kur'ân-ı Kerim'de de mü'minlere adaletli olmalarını emrederek hayatın her aşamasında kusursuz ve şaşmaz bir adalet uygulayan bir peygamber göndererek bu hüküm ve kuralların suistimallere meydan verilmenden fonksiyonlarını yerine getirmesini murat etmiştir. Rabbimiz Kur'ân-ı Kerim'de: "*Ey iman edenler! Kendinizin yahut ana ve babanız ile yakınlarınızın aleyhlerine dahi olsa adaleti titizlikle ayakta tutanlar ve Allah için şahitlik edenler olun. Zengin yahut fakir de olsalar (adaletten ayrılmayın). Çünkü Allah her ikisine de daha yakındır. Artık adaletli davranma konusunda geçici tutku ve heveslerinize uymayın. Eğer dilinizi eğip bükerek gerçeği olduğu gibi söylemekten çekinir yahut büsbütün şahitlikten kaçarsanız iyi bilin ki Allah bütün yaptıklarınızdan haberdardır.*" (en-Nisâ, 4/135).

Allah bu ayet-i kerime ile müminlere hem sesleniyor hem de adaleti ayakta tutmalarını herhangi bir hukuki veya cezai bir olayda şahitlik etmeleri gerektiğinde adaletin gerektirdiği bir anlayışla ifade vermelerini istiyor. Böylesi bir olayda şahitlik yapacak kimse imanının ve bu ayetteki hükmün gereği olarak taraflar anne ve babaları veya birinci dereceden yakın akrabaları olsa dahi adil bir şahitlik yapmaları onların âhiretleri için çok daha hayırlıdır. Bu müminlerin İslâm toplumunda adaleti ayakta tutmak, adil bir ümmet toplumunu oluşturmak için bu karakter ve dürüstlüğe sahip kimseler olmaları emredilerek ümmetin sağlam karakterli bireyleri olmaları için âdeta eğitimden geçirilmektedirler. Şahitlik yapacak kimsenin doğruyu söylemesi ve olayı saptırmaması gerekmektedir. İfade verir ve şahitlik yaparken kem küm eden bir şahit, mümin olma

özelliğini yıpratır. Günümüzde tüm beşerî hukuk sistemleri, metin ve uygulamalarında yığımlarca eksiklik, eşitsizlik ve düzensizliği barındırmakta, her an ve her türlü suistimal, iltimas ve kayırmalara, dolayısıyla da zulme açık kapı bırakmaktadırlar. Nitekim günümüzün toplumlarına ve tarihe şöyle bir baktığımızda, beşerî kaynaklı sistemlerle idare edilen her toplumda bu özelliği görmekteyiz. Zaten düzeni sağlamaktan aciz olan, eksik ve yanlış olma özelliğini asla üzerinden atamayan beşerî kanunlar, üstelik heva ve hevesini putlaştırmış uygulayıcıları tarafından keyfi davranışlarıyla suistimal yapıp, iltimaslara alet edilince, hukuk sisteminin ana hedefi olan toplumu ıslah amacından daha da uzaklaşmaktadır. Hatta toplumu ifsat edici, toplum fertleri arasında zulüm, ayrılık ve sınıflaşmalara neden olan uygulamalar asla eksik olmamaktadır. Kendi çıkarlarına uygun kanunlar yapıp toplumu bunlarla yönetenlerin, yürürlüğe koydukları yasa ve anayasaların sık sık değiştirmelerinin, ekleme, çıkarma veya düzeltmeler yapmalarının ana sebebi budur. Bu kanunlar, adeta kuvvetlinin delip geçtiği, zayıfın takılıp kaldığı bir ağ gibidir.

Allah'ın yasaları mahiyetinde olan emir ve yasakları ise bu eksikliklerden münezze ve uzaktır. Zira bu ilahî hükümlere göre, maddî veya sosyal durumu, cinsi veya ırkı, mevki veya şöhreti ne olursa olsun, hatta İslâm inancında bir insanın ulaşabileceği en yüce mevkideki zatın yani Peygamber'in en yakın akrabası dahi olsa herkes eşittir ve sahip olduğu dünyevî değerler, suç sabit olması halinde onu asla cezadan kurtaramaz. Bu konudaki iltimas, suistimal veya verilecek tavizler tamamen zulümdür.

İslâm, hükümlerin tatbik ve infazını, kanunun son derece açık olmasına, hakim vicdanına ve toplumun kontrolüne ve denetimine bağlar. İslâm toplumunun bütün bağluları bu görevle yükümlüdür. Zulme karşı durup mazlumun yanında olmak, devlet adamının azgınlığı ve hakim hatası karşısında bunları uyarmak her bir Müslümanın görevidir. Yanlış düzeltmeyen, yanlış yapana ikazda bulunmayan, şahitlik etmekten kaçınan her bir Müslüman suça katılmış ve bunu kabullenmiş sayılır. Ayrıca toplumdaki sorumluluğunu yerine getirmediği için de vebal altına girmiş olur.

İslâm'ın aradığı adalet; sevgi, öfke, mal, mevki ve makam sahiplerinin etkisi altında kalmayan mutlak adalettir. Yasalar karşısında tüm toplum fertlerinin eşit kabul edilmesi hususu o kadar önemlidir ki, söz konusu hadiste de belirtildiği gibi, bunun uygulamaları geçmiş bir takım kavimlerin helâkına sebep olmuştur. Toplumda bu tür keyfi uygulamalar, yani cezaî hükümlerin kişilerin zenginlik ve sosyal durumuna göre değişiklik arz etmesi, toplumda insanlar arasındaki sevgi ve güveni, idareye bağlılığı ortadan kaldıracak, sınıflaşma, kamplaşma ve sosyal çözülmeye, nihayet toplumu çöküşe götürecektir.

Bunun için özellikle İslâm'ın şerî hükümlerini icra makamındaki kişiler bu noktada yüksek bir duyarlılık göstermeli ve verecekleri kararlar ile ortaya koyacakları icrada asla adalet ve tarafsızlıktan ayrılmamalıdır. Suçun failine olan yakınlığı savcıyı veya hakimi asla kayırmacılık ve çifte standarda yöneltmemelidir. Faile olan kişisel yakınlık, sevgi ya da nefretten ya da farklı düşüncelere sahip olmasından yola çıkılmamalıdır. Allah Rasulu (sav) bu konuya özellikle vurgu

yapmakta ve hadis-i şerifin son kısmında "...Hırsızlığı yapan Muhammed'in kızı Fatıma bile olsaydı elini keserdim" buyurarak bu tür durumlar karşısında takınılması gereken tavrı belirtmektedir.

Hadis-i şerifte uyarıldığımız diğer bir konu ise Müslüman fertlerin, suçu ve hükmü sabitlemiş biri üzerine, Allah'ın hükümlerinin uygulanmaması için aracı olmak gibi bir şeye cesaret etmemeleridir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta uygulanmaması ya da yürürlükten kalkması istenen hüküm, bir beşerin yahut başka bir varlığın değil, bizzat kâinatın yaratıcısı Rabbimizin hükmü olduğudur. Ancak Müslümanlar, mahkeme esnasında bir yanlışlık yapılmışsa, hakimin yanlış olma ihtimali varsa, şahitlerin yalan söylemiş olması muhtemelse, bu ve benzeri durumlarda, gerçeğin ortaya çıkması ve hakkın yerini bulması için uyarıda bulunmalıdırlar, hatta bununla mükelleftirler. Ancak diğer türlü, suçu kesinleşmiş birini sosyal durumundan dolayı cezadan kurtarmaya asla cesaret etmemelidirler.

İşte İslâm Ceza Hukuku'nda adalet anlayışının temelini bu özellikler oluşturur. Ancak belirtmek gerekir ki, geçmiş tarihlerde ya da günümüzde İslâm adına ortaya çıkan ve İslâm'ın mükemmel hukuk sistemini şahsî ihtiraslarına alet eden, İslâm kendilerini reddettiği halde yaptıkları zulmü, iltiması ve haksızlığı İslâm etiketiyle örtmeye kalkışanlar, İslâm'ın adalet anlayışını kavrama ya da açıklamada asla örnek gösterilemezler. Zira İslâm'ın reddettiği uygulama ve uygulayıcılar nasıl olur da İslâm'a mâl edilebilirler. Ancak yine belirtelim ki, bu tür olumsuz uygulamalar İslâm tarihinde istisnâ bir özellik göstermektedirler. İslâm tarihi bir çok adalet uygulamalarıyla doludur.

Toplum fertleri, tatbik edilen hükmün adil olan Allah'ın hükmü olup kendilerini idare eden emirin kendi haklarından fazla bir hakkı olmadığını, mahkeme reisi olan hakimin de aynı hükme tabi ve onun karşısında sorumlu olduğunu, yine hakimin verdiği hükümlerinde nefis ve hevâsına değil, ilahî hükme dayanıp Allah'tan korktuğunu bildikleri ve samimi olarak buna inandıkları vakit, kalpleri mutmain olur, toplumda idareye karşı bir güven gelişir ve sosyal hayat da sağlam temeller üzerine kurulmuş olur.